

INSTITUȚII DE CREDIT MAI IMPORTANTE DIN MEDIUL RURAL AL JUDEȚULUI SEVERIN (1944–1948)

Eusebiu NARAI*

Cuvinte cheie: instituții, credit, rural, financiar, județul Severin
Keywords: institutions, credit, rural, financial, the Severin district

Credit Institutions Most Important in Rural Areas of the Severin County (1944–1948)

(Abstract)

The bank sector of Severin developed in a remarkable way, but it decreased because of the economic crisis between 1929–1933 and during the regime of Antonescu (1941–1944). The most important banks were in Lugoj, Caransebeș and Orșova, some of them were liquidated in 1941–1944.

According to my research I will start revealing a situation regarding each city of the districts up mentioned.

Lugoj is a place where the bank system had a flourishing period concerning the trades and the wealth of the population. Caransebeș was an important centre of railways there were signaled many banks with a great capital and a wealthy economy.

Lugoj is a place where the bank system had a flourishing period concerning the trades and the wealth of the population. Caransebeș was an important centre of railways there were signaled many banks with a great capital and a wealth economy.

To sum it up, the banks from Severin knew an ascendant evolution, but in the years followed, 1944–1945, their number decreased considerably. Here is an example of banks which were placed in: Craiova, Lugoj, Făget, Sibiu, Caransebeș and so on. There were also in Teregova and Mehadia (Severin), Bozovici (Caraș), Buziaș (Timiș), Sacul and Eșelnița (Severin).

There mustn't be omitted the enssurece societies, like: "Dacia-România" – in Lugoj and Orșova; "Franco-Română" – in Lugoj; "Steaua României" – in Lugoj and Caransebeș; "Minerva" – in Lugoj; "Urania" – in Caransebeș.

Popular banks were placed in Lugoj – "Lugojana"; "Plugarul Sinteștean" (Sintești); "Soarele" (Cireșul); "Granița" (Teregova); "Lucafașul" (Mehadia); "Economia" (Orșova); "Timișul" and The Popular Bank of Teachers in Lugoj.

Their purpose was to help peasants with money, tools, machines and seeds for their land.

In 1945, Incoop. gave credits for agriculture too.

To sum it up, the financial and bank situation of the Severin district during 1944–1948 reflects the daily problems of the citizens in the area and their direct dependence to the economic sectors.

În anii 1944–1945 importanța băncilor din județul Severin s-a diminuat considerabil, datorită devalorizării accelerate a monedei naționale și a orientării firmelor industriale și comerciale spre alte surse de creditare¹.

Cu toate impedimentele arătate mai sus, pe cuprinsul județului Severin își desfășurau activitatea numeroase bănci, unele dintre acestea redeschizându-și porțile în timpul regimului antonescian. Pot fi amintite, în acest sens, următoarele instituții bancare consemnate în cursul anului 1945: *Banca*

Comerțului S.A. Craiova, sucursala Lugoj, cu un capital social de 100.000.000 lei (director: Vasile Popescu); *Făgețana*, Institut de Credit și Economii S.A. Făget, cu un capital social de 3.000.000 lei (director: Adrian Olariu); *Banca Caraș-Severinului* S.A. Lugoj, cu un capital social de 3.000.000 lei (director: Nicolae Turcu); *Banca Albina*, Institut de Credit și Economii S.A. Sibiu, sucursala Lugoj (director: Dumitru Gall); *Creditul Bănățan* S.A. Lugoj, cu un capital social de 10.000.000 lei (director: Coriolan Novac); *Pârvovana* S.p.A. Pârvova, Institut de Credit și Economii, cu un capital social de 1.000.000 lei (director: Zaharie Miulescu); *Banca Graniței* S.A. Caransebeș, cu un capital social de 3.000.000 lei (director: dr. Cornel Corneanu); *Cărășana*, Casă de Economii Lugoj,

* Universitatea de Vest din Timișoara, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: eusebiu.narai@yahoo.com

¹ Eusebiu Narai, *Situația financiar-bancară în județul Severin (1944–1948) (I)*. AnB, serie nouă, Arheologie-Istorie, Timișoara, XVIII, 2010, 327–344.

cu un capital social de 15.000.000 lei (directori: Rudolf Weichercz și Nicolae Penescu); *Craina* S.p.A. Teregova, Institut de Credit și Economii, cu un capital social de 1.000.000 lei (președinte: Petru Stoichescu); *Banca Poporală*, Institut de Credit și Economii S.A. Caransebeș – cu sucursale la Teregova și Mehadia (jud. Severin), Bozovici (jud. Caraș), Buziaș (jud. Timiș) și expoșturi la Sacul și Eșelnița (jud. Severin), având un capital social de 10.000.000 lei (director: Isidor Tătaru); *Banca Banatului*, Institut de Credit, Economii și Comerț S.A. Caransebeș, cu un capital social de 2.000.000 lei (director: Augustin Munteanu); *Banca Economul* S.A. Iablanița, cu un capital social de 1.600.000 lei (director: Nicolae Domășneanu); *Prima Cassă de Păstrare* S.p.A. Caransebeș, cu un capital social de 5.000.000 lei (director: Norbert Fischer); *Banca Agrară* Cluj, sucursala Lugoj (director: Emil Chiffa); *Băncile Bănățene Unite* Arad, sucursala Lugoj (director: Iosif Wolf); *Banca de Credit* S.p.A. Orșova (director: Iosif Szal); *Banca de Credit și Comercială Română* S.A. Făget (director: Iosif Novac); Banca din Făget S.p.A.; *Comuna* S.A. Căvăran, Institut de Credit și Economii (președinte: Eftimie Lăpăduș); *Mehadia*, Cassă de Păstrare S.p.A. Mehadia (director: Simion Popescu); *Munteana*, Cassă de Păstrare S.p.A. Cornereva (director: Ioan Grozăvescu); *Banca Națională a României*, Agenția Lugoj (director: Ioan I. Zaharescu); *Banca Timișoarei* S.A. Timișoara, sucursala Lugoj (director: William Rosenfeld); *Banca Timișoarei* S.A. Timișoara, sucursala Orșova (director: Friedrich Dreichlinger) etc. Nu trebuie omise nici societățile de asigurări, care se străduiau să rezolve – prin mijloace specifice – problemele de natură materială ale locuitorilor din zonă: *Dacia România*, sucursala Lugoj (agent: Hutzl Herbert); agenția specială *Dacia România*, sucursala Orșova; *Franco-Româna*, societate anonimă de asigurări generale, agenția Lugoj (agent: Cristof Iosif); *Steaua României*, Societate Română de Asigurări Lugoj, agenție principală de asigurări (agent: Haller Carol); *Steaua României*, Societate Română de Asigurări, sucursala Caransebeș, agenție principală de asigurări (agent: Ludwig Goldschmidt); *Minerva*, societate anonimă de asigurări, sucursala Lugoj (conducător: Dancs Ladislau); *Urania* S.A. Caransebeș, societate de asigurări și reasigurări (agent: Toth Alexandru)².

Băncile populare erau menite să vină în sprijinul agricultorilor, acordându-le credite – în condiții avantajoase – pentru achiziționarea de semințe,

unelte agricole etc. Pentru a funcționa legal, băncile populare trebuiau să îndeplinească următoarele *condiții minimale*:

a) capitalul subscris să fie de minimum 100 milioane lei pentru cooperativele cu până la 500 membri, majorându-se proporțional cu creșterea numărului membrilor;

b) capitalul vărsat să reprezinte 30% din cel subscris;

c) raza de activitate să fie limitată la un cartier din oraș sau orașul întreg, în mediul urban, fiind mult mai extinsă în mediul rural;

d) numărul asociațiilor să fie de cel puțin 500³.

Respectând condițiile amintite mai sus, la finele anului 1945 pe cuprinsul județului Severin își desfășurau activitatea 7 bănci populare, depinzând direct de Federala *Lugojana* din Lugoj: *Plugarul Sinteștean* din comuna Sintești, având în raza de activitate cele 29 de comune din plășile Făget și Marginea; *Timișul* din orașul Lugoj – cele 48 de comune din plășile Lugoj și Balint; *Soarele* din comuna Cireșul – cele 17 comune din plasa Sacul; *Granița* din comuna Teregova – cele 20 de comune din plasa Teregova; *Lucaefărul* din comuna Mehadia – 10 comune din plasa Orșova (Mehadia, Băile Herculane, Pârvova, Petnic, Lăpușnicel, Iablanița, Plugova, Valea Bolvașniței, Globurău și Pecinișca); *Economia* din orașul Orșova – celelalte 10 localități din plasa omonimă (Orșova, Bârza, Topleț, Jupalnic, Tufări, Eșelnița, Dubova, Plavișevița, Ebenthal și Svinița); *Banca Populară a Învățătorilor* din orașul Lugoj, cuprinzând în sfera de activitate întreg județul Severin⁴.

În cursul anului 1945 Institutul Național al Cooperației (INCoop – *n.n.*) a acordat câteva credite, prin intermediul băncilor populare și a sucursalei Lugoj a Băncii Naționale, pentru refacerea agriculturii din județul Severin, afectată profund de război și de prevederile Convenției de Armistițiu. În acest sens, în luna mai 1945 INCoop-ul a alocat un credit în valoare de 25 milioane lei sucursalei Lugoj a B.N.R., diminuat considerabil în noiembrie 1945, din lipsă de lichidități (10 milioane lei). De asemenea, la sfârșitul anului 1945, datorită crizei financiare în care se zbătea INCoop-ul și în așteptarea unor noi reglementări privind sfera sa de activitate, au fost anulate creditele inițiale acordate unor bănci populare severinene, în valoare totală de 1.700.000 lei, dintre care: 1.300.000 lei pentru Banca populară *Lucaefărul* din Mehadia,

³ Eusebiu Narai, *Situația financiar-bancară în județul Severin (1944–1948) (II)*. AnB, serie nouă, Arheologie-Istorie, Timișoara, XIX, (2011), 529–539.

⁴ *Ibidem*.

² *Ibidem*.

300.000 lei pentru Banca populară *Domășneana* din Domașnea (în lichidare) și 100.000 lei pentru Banca populară *Plugarul Sintestean* din Sintestii⁵.

Evident, creditarea agriculturii severinene a fost o prioritate pentru băncile populare și în anii 1946–1948, după reorganizarea lor și primirea unui sprijin mai substanțial din partea statului, prin intermediul Institutului Național al Cooperăției.

Alte instituții bancare au alocat credite substanțiale și pentru întreprinderile industriale de pe raza județului Severin, în vederea achiziționării de materii prime și utilaje performante. De pildă, în luna aprilie 1948 firmele *Mundus-Borlova-Armeniș* din Caransebeș (sectorul forestier) și *Muschong & Co* din Lugoj (sectorul materiale de construcții) au primit fonduri, în valoare de mai multe milioane de lei, de la Banca Românească S.A. București – sucursala Caransebeș și Banca Ardeleană S.A. Orăștie – sucursala Lugoj⁶.

În perioada studiată, băncile și instituțiile de credit din județul Severin au încercat, în limita posibilităților, să crediteze alte sectoare economice, cu prioritate agricultura și industria, în condițiile crizei profunde în care se afla și regiunea respectivă.

Majoritatea instituțiilor bancare severinene erau concentrate în orașele Lugoj și Caransebeș, în mediul rural fiind consemnate o serie de bănci populare, aflate sub îndrumarea INCoop-ului, de fapt controlate îndeaproape de către stat.

– **Cassa de Păstrare din Mehadia** s-a înființat în baza hotărârii adunării generale de constituire ținută la 4 decembrie 1904, după aprobarea statutelor. Societatea bancară amintită avea următoarele *scopuri*: primirea depunerilor spre fructificare; scontarea și reescontarea cambiilor, mandatelor și a hârtiilor de valoare; acordarea de împrumuturi cambiale și cu acoperire ipotecară; acordarea de anticipații pe hârtii de valoare și gaj, împrumuturi pe realități înscrise în cartea funduară, pe pretenții intabulate în cont propriu și străin; vânzarea și cumpărarea de efecte de valoare cotate la bursele din Budapesta și Viena. *Capitalul social* inițial era de 60.000 coroane, împărțit în 300 bucăți acțiuni la purtător în valoare nominală de 200 coroane fiecare. *Direcțiunea* instituției de credit consta din 6 membri, numiți de către fondatori pe un termen de 3 ani: Géza Péczeli (prim-pretorul Orșovei) – președinte; Ioan Popoviciu (comerciant), Eftimie

⁵ Eusebiu Narai, *Situația financiar-bancară în județul Severin (1944–1948) (III)*. AnB, serie nouă, Arheologie-Istorie, Timișoara, XX, (2012), 361–378.

⁶ Idem, *Situația financiar-bancară în județul Severin (1944–1948) (IV)*, AnB, serie nouă, Arheologie-Istorie, Timișoara XXI, (2013), 513–522.

Căpușă (agricultor), Constantin Burdia (președintele Comunității de Avere Caransebeș), Carol Schwab (proprietarul țigăriei din Caransebeș) și Gheorghe Tătucu (preotul comunei Iablanița) – membri. Pe lângă Direcțiune, conducerea băncii era asigurată de un *Comitet de Cenzori*, alcătuit din 12 membri și un *Comitet de Supraveghere*, format din 5 membri⁷.

După instalarea administrației românești în zonă, *capitalul social* a fost evaluat la suma de 50.000 lei. În luna octombrie 1925, Comisia unică specială, instituită pe lângă Ministerul Industriei și Comerțului, a aprobat cererea băncii de sporire a capitalului social de la 50.000 lei la 200.000 lei, în acțiuni nominative a 100 lei⁸.

Merită prezentată și *structura acționariatului* societății bancare. Astfel, în 1926, din cei 64 de acționari, majoritatea erau etnici români – 53 (82%), 9 erau de naționalitate germană (14%) și 2 – de naționalitate evreiască (4%); această structură se va menține, aproape neschimbată, pe toată perioada funcționării băncii.

De altfel, *capitalul social* a rămas la aceeași valoare (200.000 lei) până la lichidarea instituției bancare, în luna octombrie 1945⁹.

Până în anul 1930 banca din Mehadia a înregistrat *profituri nete* destul de substanțiale, favorizate de climatul economic sănătos din regiune: 34.684,31 lei (în 1924), 100.862,42 lei (în 1930) ș.a.m.d. În condițiile crizei economice, *pierderile* sale s-au amplificat: de la 24.921,40 lei (în 1932) la 100.568,40 lei (în 1933)¹⁰.

Legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane din 7 aprilie 1934 a îndrumat debitorii să-și achite datoriile, dând – totodată – posibilitatea instituțiilor de credit să-și aranjeze situația financiară față de creditorii și deponenții lor. Consiliul de Administrație al instituției bancare din Mehadia a acceptat condițiile legii privitoare la reducerea creanțelor. Pentru a evita cheltuielile, conducerea băncii amintite a preferat calea aranjamentului amiabil întrunind adeziunea voluntară și scrisă a creditorilor, respectiv deponenților, care reprezentau 60% din totalul creanțelor institutului de credit, stabilind – de comun acord – cota maximă de reducere (70%) și hotărând ca replătirea acestora să se facă proporțional tuturor

⁷ Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale (în continuare SJTAN), fond *Camera de Comerț și Industrie Lugoj – firme sociale și bancare*, d. 206, f. 20.

⁸ Serviciul Județean Caraș-Severin al Arhivelor Naționale (în continuare SJCSAN), fond *Tribunalul Caransebeș – firme sociale*, d. 3/1904–1944, f. 389, 398.

⁹ *Ibidem*, f. 412–413.

¹⁰ *Ibidem*, f. 398, 514, 543.

deponenților pe măsura încasărilor; pierderea trebuia să fie repartizată tot în funcție de replătire (în primii 2 ani – 70%, în următorii 3 ani – 60% și în ultimii 12 ani – 50%), cote care, la rândul lor, puteau fi mărite în urma adăugării – la valoarea nominală a portofoliului – a dobânzilor restante. Intențiile forurilor decizionale ale institutului de credit deveneau realizabile numai dacă guvernul ținea cont de *memoriul* bine documentat, înaintat de către asociația „Solidaritatea”, în care erau grupate toate băncile mici din Ardeal și Banat, memoriu care ar fi permis societății bancare menționate mai sus ca – prin derogare de la Legea pentru organizarea și reglementarea comerțului de bancă – să-și continue activitatea de sprijinire a micilor agricultori din regiune¹¹.

Fiind nevoită să respecte legea lichidării datoriei și nereușind să-și majoreze capitalul social, banca amintită a înregistrat *pierderi* însemnate până în anul 1940: 123.996,40 lei (în 1934); 155.295,40 lei (în 1938) etc.¹² Doar în anii 1941–1942 societatea bancară din Mehadia a ajuns să obțină *profaturi* minime, care reflectau incapacitatea sa de a se redresa din punct de vedere financiar: 2.622 lei (în 1942) ș.a.m.d.¹³

Conducerea instituției de credit menționate mai sus, reprezentată prin *Consiliul de Administrație* (Martin Cincheză – director executiv, Mehadia; Ilie Ion – pensionar, Mehadia; Grigore Popescu – măcelar, Mehadia; Enache Cena – agricultor, Mehadia; Ioan Grozăvescu – preot, Cornereva; Simion Popescu – funcționar, Mehadia; Ioan Trașă – argășitor, Mehadia) și *Comitetul de Cenzori* (Ion Blidariu – agricultor, Topleț; Niculae Hiclean – agricultor, Mehadia; Iosif Țepeneag – agricultor, Mehadia; Iosif Ritterspohn – morar, Mehadia; Sămăilă Vlăducean – pensionar, Plugova) nu a reușit să mențină banca pe linia de plutire, cu toate eforturile depuse¹⁴.

Mai mult, în anul 1942 Cassa de Păstrare din Mehadia a fost trimisă în judecata Consiliului Superior Bancar, deoarece contabilul său a fost

mobilizat, în localitate neaflându-se niciun contabil autorizat și niciun stagiatar care să-l înlocuiască. Astfel, banca încălca dispozițiile înscrise în art.30, alin.4 și art.62, alin.4 din Legea pentru organizarea și reglementarea comerțului de bancă*. Ca o consecință a acestui fapt, a fost adusă la cunoștința conducerii societății bancare din Mehadia *decizia* Consiliului Superior Bancar nr. 1751 din 27 martie 1942, prin care s-a dispus lichidarea Cassei de Păstrare S.p.A. din Mehadia și a fost numit – ca *lichidator* – Grigore Popescu din aceeași localitate. La 30 iulie 1942 a fost adoptată *hotărârea* Consiliului de Administrație al băncii amintite, prin care s-au luat măsuri de conformare la decizia Consiliului Superior Bancar din martie 1942 privind lichidarea sa¹⁵.

În Adunarea generală ordinară și extraordinară din 14 octombrie 1945, ținută în localul institutului de credit din Mehadia, lichidatorul acestuia, Simion Popescu, a adus la cunoștința participanților faptul că el a încercat să lichideze – pe căi normale – societatea, însă, deoarece debitorii săi erau protejați de dispozițiile Legii lichidării datoriei agricole din 1934, iar procesele și urmăriile în justiție față de cei concentrați și mobilizați au fost suspendate până la terminarea celui de-Al Doilea Război Mondial, a fost nevoit să intervină pe lângă Consiliul Superior Bancar pentru a obține autorizarea vânzării în bloc și pe loturi a tuturor bunurilor aflate în proprietatea societății. Pentru a da – pe cât posibil – un caracter cât mai obiectiv și lipsit de orice suspiciune operațiunii de lichidare a băncii, Simion Popescu a considerat că forma cea mai potrivită de închidere a instituției de credit era licitația voluntară judiciară, organizată prin intermediul Judecătoriei Mixte Orșova. Suma realizată din această licitație se ridica la 9.532.000 lei, iar în urma scăderii numerarului aflat în casă (349.491,44 lei) și a achitării pasivului (1.670.088,68 lei) s-a ajuns la un capital disponibil în valoare de 8.211.402,76 lei. Raportând această sumă la capitalul social (200.000 lei) s-a stabilit faptul că, pentru o acțiune cu valoarea nominală de 100 lei, se va plăti suma de 4.000 lei, diferența de 211.402,76 lei fiind destinată pentru acoperirea speșelor până la definitivarea operațiunii de lichidare¹⁶.

Răspunzând solicitării făcute de lichidatorul unic, banca din Mehadia a fost radiată din

¹¹ SJTAN, fond *Camera de Comerț și Industrie Lugoj – firme sociale și bancare*, d. 206, f. 51.

¹² *Ibidem*, f. 42, 50.

¹³ SJCASAN, fond *Tribunalul Caransebeș – firme sociale*, d. 3/1904–1944, f. 589.

¹⁴ SJTAN, fond *Camera de Comerț și Industrie Lugoj – firme sociale și bancare*, d. 206, f. 37, 42.

* „Dacă în cursul existenței unei întreprinderi bancare se constată că aceasta nu se conformează prevederilor legilor, regulamentului și codului comercial, statutelor sau deciziunilor date de Consiliul Superior Bancar, acesta va putea aplica sancțiunile prevăzute la art.56, printre care se cuprinde și dizolvarea și lichidarea acesteia”.

¹⁵ SJCASAN, fond *Tribunalul Caransebeș – firme sociale*, d. 3/1904–1944, f. 585–586, 606.

¹⁶ SJTAN, fond *Camera de Comerț și Industrie Lugoj – firme sociale și bancare*, d. 206, f. 2, 6.

Registrul Bancar de pe lângă Camera de Comerț și Industrie Lugoj la data de 18 martie 1946¹⁷.

– **Institutul de Credit și Economii „Comuna” S.A. din Căvăran** s-a înființat în baza hotărârii Adunării Generale din 10 septembrie 1903, având un *capital social* de 12.000 coroane, asigurat deja cu 60 buc. acțiuni în valoare nominală de 200 cor. fiecare. Prin vot secret au fost aleși în *Direcțiune*, pe termen de 3 ani, următorii: Eftimie Lăpăduș, Vichentie Țăran, Gheorghe Franțescu și Nicolae Țăran. În baza articolului 157 din Legea Comercială a fost desemnat, pentru același interval de timp, un *comitet de supraveghere* compus din 4 membri: David Murgoi, Ludovic Graf, Ioan Lăpăduș și Trandafir Drăghina. Direcțiunea institutului de credit era mandatată să obțină brevetul industrial pentru funcționarea acestuia și să înscrie firma în Registrul Comerțului¹⁸.

Statutele Institutului de Credit și Economii „Comuna” din Căvăran, adoptate în anul 1934, defineau *scopurile* societății bancare: „ridicarea simțului economic, satisfacerea trebuințelor de credit ale comunei și ale zonei dimprejur și, prin aceasta, a economisi timp și cheltuieli de drum la institutele de credit orășene (orășenești – *n.n.*), iar, prin dările plătibile prin institut, a ușura contribuțiunile comunale”. *Capitalul social* a fost stabilit la valoarea de 400.000 lei, împărțit în 500 buc. acțiuni a 800 lei fiecare, valoare pe deplin achitată. Pe întreaga perioadă a mandatului, Direcțiunea era obligată să desemneze – din sânul ei – un *director general*, care prezida adunările generale ale societății. De altfel, *Direcțiunea* era compusă din 5 membri, aleși de adunarea generală pe timp de 5 ani, răspunzând solidar cu Comitetul de Cenzori la stabilirea exactă a bilanțului, conform articolului 199 din legea comercială. De asemenea, *Comitetul de Cenzori* era alcătuit din 4 membri, desemnați de adunarea generală pentru un mandat de 5 ani; pentru completarea locurilor vacante din Comitetul de Cenzori, Direcțiunea trebuia să convoace – de urgență – adunarea generală extraordinară¹⁹.

Conducerea instituției bancare s-a menținut neschimbată din anul 1934 până la lichidarea sa, în 1945, respectând aproape integral articolele înscrise în statut privind componența sa. Astfel, din *Consiliul de Administrație* făceau parte Eftimie Lăpăduș, Vichentie Țăran, Gheorghe Franțescu și Nicolae Țăran, *Comitetul de Cenzori* fiind

reprezentat de 3 persoane (Ioan Popovici, Nicolae Neagoe și Romulus Lăpăduș)²⁰.

În ședința din 19 februarie 1941, Consiliul Superior Bancar a adoptat *decizia* nr. 1404, prin care institutul de credit din Căvăran era trimis în judecată pentru abaterile săvârșite de la dispozițiile art.10 alin.5, art.13, art.19 alin.3, art.25 și art.30 din Legea pentru organizarea și reglementarea comerțului de bancă*.

Având în vedere dispozițiile articolului 56 din Legea pentru organizarea și reglementarea comerțului de bancă, prin care se prevedea că, dacă în cursul existenței unei societăți bancare se constată faptul că aceasta nu se conformează prevederilor legilor, regulamentului și codului comercial, statutelor sau deciziilor date de Consiliul Superior Bancar, acesta va putea aplica băncilor contraveniente una din sancțiunile prevăzute la articolul amintit, inclusiv dizolvarea și lichidarea, alături de concluziile scrise, depuse la dosar de Ministerul Finanțelor, prin delegatul său, Lazăr Ionescu, C.S.B. a hotărât, în aceeași zi (19 februarie 1941 – *n.n.*), dizolvarea și lichidarea Institutului de Credit și Economii „Comuna”, cu sediul în Căvăran

* Art. 10 alin.5, deoarece societatea în cauză nu indica – pe actele sale de corespondență – capitalul efectiv vărsat, rezervele, precum și numărul de înscriere în Registrul societăților bancare (adresa înregistrată la No. 5557/1940).

Art. 13, prin faptul că societatea amintită nu a preluat – pentru fondul de rezervă – 10% din beneficiile nete pe anii 1938 și 1939 (1.990 lei și, respectiv, 1.339 lei), arătate în bilanțurile anuale 1938 și 1939 aflate la dosar atât în pasiv, cât și în debitul contului de profit și pierdere, beneficii reportate pe anul viitor.

Art. 19 alin.3, pentru că preotul Eftimie Lăpăduș, membru în Consiliul de Administrație al societății în cauză, cu mandat până în luna mai 1945, îndeplinea și funcția de director la sus-menționata societate (declarația preotului Lăpăduș se găsea în dosarul acestuia).

Art. 25, deoarece niciunul dintre cenzorii institutului de credit din Căvăran nu era contabil autorizat sau stagiar.

Art. 30, prin faptul că nu a publicat în „Monitorul Oficial” bilanțurile anuale pe 1934, 1935, 1936, 1937, 1938 și 1939; nu a publicat în „Buletinul Oficial Bancar” bilanțurile anuale pe 1935 și 1936 și nici bilanțurile semestriale, încheiate la 30 iunie, pe anii 1936 și 1937; a publicat tardiv, în „Buletinul Oficial Bancar” No. 80 din 15 octombrie 1938, bilanțul semestrial încheiat la 30 iunie 1938, în timp ce trebuia publicat până la 15 august 1938; a publicat tardiv, în „Buletinul Oficial Bancar” No. 38 din 17 mai 1939, bilanțul anual pe 1938, aprobat de adunarea generală a societății din 30 martie, publicație ce trebuia făcută până la 30 aprilie 1939; a publicat tardiv, în „Buletinul Oficial Bancar” No. 70–71 din 4 septembrie 1940, bilanțul semestrial, încheiat la 30 iunie 1940, publicație ce trebuia făcută până la 15 august 1940; nu a înaintat Consiliului Superior Bancar copii întocmite pe coloane după bilanțurile semestriale încheiate la 30 iunie pe anii 1936, 1937 și 1940 și nici bilanțul anual pe 1937.

²⁰ *Ibidem*, f. 33.

¹⁷ *Ibidem*, f. 1.

¹⁸ *Ibidem*, d. 204, f. 31.

¹⁹ *Ibidem*, f. 45, 46 v.

(jud. Severin), pentru abaterile menționate mai sus, numindu-l – în calitate de *lichidator* al acestei bănci – pe Ștefan Duică, domiciliat în Lugoj, str. Timișului nr. 26²¹.

Primind un concediu de câteva zile de la unitatea militară unde era concentrat, Duică s-a deplasat la sediul institutului de credit „Comuna” pentru a lua în primire administrația și patrimoniul societății amintite. Operațiunile băncii din Căvăran au fost finalizate de către Romulus Lăpăduș, lichidatorul numit de Consiliul de Administrație al societății în ședința din 29 aprilie 1941. Încheierea acestor registre s-a făcut în ziua de 31 octombrie 1941. Din operațiunile efectuate în registre s-a constatat faptul că pasivul societății, prevăzut în bilanțul încheiat la 31 decembrie 1940, a fost complet lichidat.

Din *bilanțul* încheiat în mod definitiv la 31 octombrie 1941 s-a constatat – la *activ* – un sold de 184.172 lei și la pasiv aceeași sumă. Activul prevăzut în bilanțul amintit a fost cesionat de institutul „Comuna” unor membri ai conducerii sale (Eftimie Lăpăduș și Romulus Lăpăduș) pentru sumele pe care trebuiau să le primească de la societate (120.000 lei și, respectiv, 64.172 lei), fără vreo obligație din partea băncii referitoare la încasarea sumelor din activ. Cei doi reprezentanți ai conducerii, menționați mai sus, au declarat că, în schimbul cesionării activului din bilanțul încheiat la 31 octombrie 1941, nu au nicio pretenție, de nicio natură, față de această societate, chiar dacă din portofoliul de scont, acțiuni și imobil n-ar încasa nimic. Soldul depunerilor spre fructificare (635.783 lei), prevăzut în bilanțul din 31 decembrie 1940 și apărut în registre la 1 ianuarie 1941, s-a achitat complet până la 31 octombrie 1941. Acționarii și-au primit contravaloarea acțiunilor lor, conform hotărârii Consiliului de Administrație și a Adunării Generale din 29 aprilie 1941, astfel încât au și predat acțiunile posedate lui Eftimie Lăpăduș, care a avansat numerarul necesar, fapt constatat din registrele băncii. Autorizația pentru radierea firmei din registrele de comerț trebuia obținută de către Eftimie Lăpăduș, ca substitut al curatorului Romulus Lăpăduș²².

Operațiunile de lichidare a societății anonime „Comuna” au fost finalizate în luna iulie 1945, iar lichidatorul fiind plecat din localitate, Eftimie Lăpăduș, preot pensionar și fost director al băncii amintite a solicitat radierea societății din registrul bancar²³.

²¹ *Ibidem*, f. 26, 28.

²² *Ibidem*, f. 18–19.

²³ *Ibidem*, f. 6–7.

– **Cooperativa de Credit „Lucefărul” din Mehadia** a funcționat în conformitate cu prevederile legii pentru organizarea cooperăției din 1935, fiind radiată din Registrul Comerțului la data de 14 mai 1946²⁴.

– **Cooperativa de Credit din Fârlug**, înființată în anul 1906, și-a desfășurat activitatea în sediul primăriei din localitate. Fiind o cooperativă cu răspundere limitată, a funcționat în baza legii pentru organizarea cooperăției din 1935. Cooperativa a fost puternic afectată de criza economică și de implicațiile celui de-Al Doilea Război Mondial în plan financiar. În consecință, în anul 1945 au fost desemnați – în calitate de *lichidatori* ai cooperativei amintite – Alexandru Arkossy și Iosif Drăgulescu, ambii domiciliați în Bodo. Cooperativa din Fârlug a împărțit soarta celei din Mehadia, fiind radiată din Registrul Comerțului în ziua de 14 mai 1946²⁵.

– **Banca Populară „Domășneana” din Domașnea** s-a constituit în anul 1930, cu *scopul* de a înlesni creditarea și a fructifica economiile asociaților.

Statutul, adoptat în același an, stabilea faptul că societatea amintită putea să-și desfășoare activitatea cu minimum 50 de *asociați*. *Capitalul* cooperativei era format din părți sociale egale, cu valoarea de 1.000 lei fiecare. *Conducerea* societății era încredințată unui *Consiliu de Administrație* format din 5–12 membri, aleși de către adunarea generală dintre asociații cu drept de vot; primii administratori erau desemnați de fondatori, prin actul constitutiv al societății; membrii Consiliului de Administrație trebuiau să fie cetățeni români, bucurându-se de toate drepturile civile și politice, știutori de carte; rudele administratorilor, până la al 3-lea grad inclusiv nu puteau intra în Consiliul de Administrație. De asemenea, nu puteau îndeplini funcția de *cenzori* următorii: funcționarii societății, rudele administratorilor (până la gradul al 4-lea inclusiv), cetățenii străini și neștiutorii de carte²⁶.

Printre cei 25 de *membri fondatori* ai societății bancare din Domașnea figurau: primarul, notarul, șeful postului de jandarmi, șeful de gară, 2 preoți, 2 învățători, 2 agricultori, 2 tăbăcari, 1 cojocar și 12 economi²⁷.

La data începerii activității (11 mai 1931 – *n.n.*), institutul de credit avea un *capital social* (vărsat în numerar și minimal) în valoare de 200.000 lei. *Conducerea* sa era exercitată de *Consiliul de Administrație* (Simeon Răzvan – președinte,

²⁴ *Ibidem*, d. 150, f. 1.

²⁵ *Ibidem*, d. 34, f. nenumerotată.

²⁶ *Ibidem*, d. 21, f. nenumerotată.

²⁷ *Ibidem*, f. nenumerotată.

Zaharia Pepa – vicepreședinte, Ion Miloș, Matei Horescu, Ion Adamescu și Ioan Horescu – membri) și *Comitetul de Cenzori* (Ilie Șoimu, Nistor Iuga și Petru Izbașa – membri)²⁸.

Banca populară amintită a funcționat în baza legii pentru organizarea cooperăției din 1935, însă activitatea sa a fost puternic perturbată de implicațiile crizei economice și ale celui de-Al Doilea Război Mondial. Ca efect al acestei situații, „Domășneana” a intrat în procedură de lichidare în cursul anului 1945, fiind radiată din Registrul Comerțului la 14 mai 1946²⁹.

– **Banca Cooperativă „Speranța” din Eșelnița** s-a constituit în luna aprilie 1924. *Scopul societății* amintite era de a înlesni creditul și de a fructifica economiile membrilor. Ea putea mijloci aprovizionarea cu obiectele necesare și organiza desfacerea în comun a produselor localității, însă numai ca operațiuni în comision. *Capitalul subscris* la constituire însuma 33.750 lei, din care s-a vărsat inițial suma de 12.400 lei, urmând ca restul să se verse, treptat, în termen de doi ani.

Statutele, adoptate în anul 1924, defineau *operațiunile* pe care le putea face banca din Eșelnița: „a primi – spre fructificare – economiile membrilor; a primi depunerile nesocietarilor, când societatea are nevoie de fonduri; a contracta împrumuturi, numai cu autorizația Casei Centrale; a acorda împrumuturi membrilor, chiar și nesocietarilor, când societatea are prisos de fonduri; a sconta și reesconta efecte comerciale; a procura articole de strictă necesitate, vite, semințe, unelte, instrumente și mașini necesare gospodăriei sau practicii profesionale, precum și de a înlesni desfacerea în comun a produselor, însă numai ca operațiuni în comisii (aceste operațiuni le va face societatea numai până când, în localitate sau în cercul ei de activitate, vor funcționa cooperative anume pentru aceste scopuri); a organiza, cu permisiunea Casei Centrale, asigurări pe bază de mutualitate; a se asocia în uniuni și federale, legal constituite și la Centrala Bancilor Populare; a sădi și întări între membri, prin educație cooperativă, spiritul de solidaritate și prevedere”. Printre *fondatorii* institutului de credit, în număr de 68, figurau persoane de diverse profesii (funcționari, economi, antreprenori, comercianți, învățători și agricultori), domiciliat în Eșelnița, Ogradena Veche, Ogradena Nouă și Brașov³⁰.

Conducerea societății era asigurată de *Consiliul de Administrație* – alcătuit din președinte (Iosif

Moacă), vicepreședinte (Ștefan Tomescu) și 4 membri – și de *Comitetul de Cenzori*, format din 2 membri (Vasile Marișescu și Dumitru Plăvăț)³¹.

Banca amintită a funcționat în baza legii pentru organizarea cooperăției din 1935. Criza economică și Al Doilea Război Mondial și-au pus amprenta asupra institutului de credit din Eșelnița, care a intrat în procedură de lichidare în anul 1945, fiind radiată din Registrul Comerțului la data de 9 mai 1946³².

– **Banca Populară „Lucafărul” din Găvojdia** și-a început activitatea în ziua de 20 septembrie 1927.

Statutele din 1930 precizau *scopurile* societății: „să înlesnească creditul de care au nevoie asociații, procurându-le – prin împrumuturi sau scontare de polițe – fondurile necesare pentru gospodăria, meseria sau comerțul lor; să le primească economiile; să facă orice operațiuni de bancă și comision în folosul acestora; să sădească între asociați spiritul de solidaritate și prevedere și să contribuie la răspândirea culturii în masele populației prin toate mijloacele potrivite acestui scop”. În conformitate cu prevederile aceluiași statut, *capitalul* cooperativei era format din părți sociale egale, în valoare de 500 lei fiecare. *Conducerea* societății era încredințată unui *Consiliu de Administrație* format din 7 membri, aleși de către Adunarea Generală dintre asociații cu drept de vot, primii administratori fiind aleși de fondatori prin actul constitutiv al societății; membrii Consiliului de Administrație trebuiau să fie cetățeni români, bucurându-se de toate drepturile civile și politice, știutori de carte, neputând îndeplini – concomitent – funcția de administratori ai unei societăți comerciale cu scopuri și activități asemănătoare; rudele, până la al 3-lea. grad inclusiv, nu puteau fi desemnate ca membri în același Consiliu de Administrație. În egală măsură, nu puteau fi aleși *cenזורi* următorii: funcționarii societății, rudele administratorilor (până la gradul al 4-lea inclusiv), cetățenii străini și neștiutori de carte³³.

Cei 45 de deponenți au contribuit substanțial la *capitalul social* al institutului de credit amintit (*capital subscris* – 103.500 lei și *capital vărsat* – 31.823 lei). În consecință, cei mai importanți deponenți (Dionisie Țiru, Petru Ciorogariu, Romulus Hanțu, Ioan Popovici ș.a.m.d.) au primit funcții de conducere în cadrul societății³⁴.

²⁸ *Ibidem*, f. nenumerotată.

²⁹ *Ibidem*, f. nenumerotată.

³⁰ *Ibidem*, d. 27, f. nenumerotată.

³¹ *Ibidem*, f. nenumerotată.

³² *Ibidem*, f. nenumerotată.

³³ *Ibidem*, d. 47, f. nenumerotată.

³⁴ *Ibidem*, f. nenumerotată.

În *ședința Consiliului de Administrație* al băncii populare „Lucașfăruș” din Găvojdia, desfășurată în ziua de 7 septembrie 1930, a adoptat unele decizii importante privind conducerea instituției bancare: pe de o parte, a respins cererea lui Aurel Marta de intrare în societate, acuzat de faptul că „a umblat contra intereselor societății”, iar pe de altă parte Ioan Popovici a fost cooptat ca membru în Consiliul de Administrație, în locul lui Ioan Țiru, demisionat din motiv de boală³⁵.

La data înmatriculării acesteia la Camera de Comerț și Industrie Lugoj (15 octombrie 1931 – n.n.), *conducerea* societății menționate era asigurată de *Consiliul de Administrație*, alcătuit din: Nicolae Marian – președinte; Dionisie Țiru – casier; Romulus Hanțu, Ioan Popovici, Moise Antanasie, Ilie Căprariu, Ioan Floare și Petru Ciorogariu – membri. Consiliul de Administrație era sprijinit, în exercitarea atribuțiilor sale, de *Comitetul de Cenzori*, format din 3 membri: Dimitrie Dema, Ioan Roșu și Ioan Cocărlă³⁶.

Fiind o cooperativă cu răspundere limitată, „Lucașfăruș” din Găvojdia a funcționat în baza legii pentru organizarea cooperăției din 1935. Criza economică și Al Doilea Război Mondial au avut consecințe negative asupra băncii populare amintite, care a intrat în procedură de lichidare în cursul anului 1945, fiind radiată din Registrul Comerțului la data de 14 mai 1946³⁷.

În anii 1944–1945 importanța băncilor din *județul Severin* s-a diminuat considerabil, datorită devalorizării accelerate a monedei naționale și a orientării firmelor industriale și comerciale spre alte surse de creditare. Cu toate impedimentele arătate mai sus, pe cuprinsul județului Severin își desfășurau activitatea numeroase *bănci*, majoritatea concentrate în orașele Lugoj și Caransebeș, unele dintre acestea redeschizându-și porțile în timpul regimului antonescian: „**Banca Comerțului**” S.A. Craiova – sucursala Lugoj; „**Făgețana**”, **Institut de Credit și Economii** S.A. Făget; „**Banca Caraș-Severinului**” S.A. Lugoj; Banca „**Albina**”, **Institut de Credit și Economii** S.A. Sibiu – sucursala Lugoj; „**Creditul Bănățan**” S.A. Lugoj; „**Pârvovana**” S.p.A. Pârvova, **Institut de Credit și Economii**; „**Banca Graniței**” S.A. Caransebeș; „**Cărășana**”, **Casă de Economii** Lugoj; „**Craina**” S.p.A. Teregova, **Institut de Credit și Economii**; „**Banca Poporală**”, **Institut de Credit și Economii**

S.A. Caransebeș – cu sucursale la Teregova și Mehadia (jud. Severin), Bozovici (jud. Caraș), Buziaș (jud. Timiș) și expoziții la Sacul și Eșelnița (jud. Severin); „**Banca Banatului**”, **Institut de Credit, Economii și Comerț** S.A. Caransebeș; Banca „**Economul**” S.A. Iablanța; „**Prima Cassă de Păstrare**” S.p.A. Caransebeș; Banca **Agrară Cluj – sucursala Lugoj**; „**Băncile Bănățene Unite**” Arad – sucursala Lugoj; Banca de Credit S.p.A. Orșova; Banca de Credit și Comercială Română S.A. Făget; Banca din Făget S.p.A.; „**Comuna**” S.A. Căvăran, **Institut de Credit și Economii**; „**Mehadia**”, Cassă de Păstrare S.p.A. Mehadia; „**Munteana**”, Cassă de Păstrare S.p.A. Cornereva; Banca Națională a României – Agenția Lugoj; „**Banca Timișoarei**” S.A. Timișoara – sucursalele Lugoj și Orșova, etc.

În perioada 1946–1948 instituțiile bancare au alocat credite substanțiale și pentru întreprinderile industriale de pe raza județului Severin, în vederea achiziționării de materii prime și utilaje performante. Nu trebuie omise nici *societățile de asigurări*, care se străduiau să rezolve – prin mijloace specifice – problemele de natură materială ale locuitorilor din zonă: „**Dacia România**” – sucursalele Lugoj și Orșova; „**Franco-Româna**” – agenția Lugoj; „**Steaua României**” – agenția Lugoj și sucursala Caransebeș; „**Minerva**” – sucursala Lugoj; „**Urania**” – agenția Caransebeș ș.a.m.d.

În mediul rural din județul Severin erau consemnate o serie de *bănci populare* depinzând direct de Federala „Lugojana” din Lugoj, aflate sub îndrumarea Institutului Național al Cooperăției, de fapt controlate îndeaproape de către stat: „**Plugarul Sinteștean**” (comuna Sintești), „**Soarele**” (comuna Cireșul), „**Granița**” (comuna Teregova), „**Lucașfăruș**” (comuna Mehadia), „**Economia**” (orașul Orșova), „**Timișul**” și **Banca Populară a Învățătorilor** (orașul Lugoj). Băncile populare erau menite să vină în sprijinul agricultorilor, acordându-le credite – în condiții avantajoase – pentru achiziționarea de semințe, unelte agricole etc. În cursul anului 1945 INCoop-ul. a acordat câteva credite, prin intermediul băncilor populare și a sucursalei Lugoj a Băncii Naționale, pentru refacerea agriculturii din județul Severin, afectată profund de război și de prevederile Convenției de Armistițiu. De asemenea, la sfârșitul anului 1945, datorită crizei financiare în care se zbatea INCoop-ul. și în așteptarea unor noi reglementări privind sfera sa de activitate, au fost anulate creditele inițiale acordate unor bănci populare severinene. Evident, creditarea agriculturii severinene

³⁵ *Ibidem*, f. nenumerotată.

³⁶ *Ibidem*, f. nenumerotată.

³⁷ *Ibidem*, f. nenumerotată.

a fost o prioritate pentru băncile populare și în anii 1946–1948, după reorganizarea lor și primirea unui sprijin mai substanțial din partea statului, prin intermediul Institutului Național al Cooperației.

În perioada studiată, băncile și instituțiile de credit din județul Severin au încercat, în limita posibilităților, să crediteze alte sectoare economice, cu prioritate agricultura și industria, în condițiile crizei profunde în care se afla și regiunea respectivă.

